

стан гірського масиву для глибин до 3000 м. Учений запропонував комплексний спосіб оцінювання викиднебезпечності вугільних пластів, їх безпечного розкриття та розроблення, який базується на закономірностях зміни фізико-механічних властивостей вугілля внаслідок дії на нього водних розчинів поверхнево-активних речовин. За участю Анатолія Дмитровича здійснено наукове відкриття щодо стану вугільного метану: цей газ міститься у вугіллі у вигляді твердого розчину і в такій кількості, що його можна розглядати як альтернативний енергоресурс.

Учений – автор 300 наукових статей, 14 монографій і понад 55 патентів. Під його науковим керівництвом захищено 9 докторських і більше ніж 40 кандидатських дисертацій.

А.Д. Алексєєв – заступник голови Донецького наукового центру НАН України, голова Донбаського наукового центру Академії гірничих наук України, голова та член наукових рад і редакційних колегій наукових видань.

Анатолій Дмитрович багато років самовіддано працює, щоб створити безпечні умови для роботи шахтарів. Він активний член Комісії з надзвичайних ситуацій в особливо складних випадках на шахтах. За практичні розробки, успішне розв'язання проблем вугільної промисловості вчений нагороджений орденами «Шахтарська слава» та «Шахтарська доблесть», відзначений грамотою Верховної Ради України «За заслуги перед народом України», йому присвоєно почесне звання «Заслужений шахтар України». А.Д. Алексєєв – повний кавалер ордена «За заслуги», лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, премій ім. І. Пулюя НАН України та ім. академіка О.О. Скочинського.

Наукова громадськість, колеги та друзі щиро вітають Анатолія Дмитровича з ювілеєм, бажають йому міцного здоров'я, натхнення і невичерпної енергії для реалізації всіх творчих задумів.

70-річчя члена-кореспондента НАН України В.М. ЄГОРОВА

21 травня виповнилося 70 років відомому вченому-біологу членові-кореспондентові НАН України Вікторові Миколайовичу Єгорову.

В.М. Єгоров народився 1940 р. у Севастополі. У 1967 р. із відзнакою закінчив Севастопольський приладобудівний інститут за фахом «математичні лічильно-вирішальні прилади і пристрої». Від 1968 р. наукова діяльність Віктора Миколайовича пов'язана з Інститутом біології південних морів ім. О.О. Ковалевського НАН України. Упро-

довж 1991–2010 рр. він був завідувачем відділу радіаційної і хімічної біології, а з січня нинішнього року виконує обов'язки головного наукового співробітника відділу радіаційної і хімічної біології.

В.М. Єгоров працює у сфері вивчення і математичного опису процесів взаємодії морських організмів із радіоактивними і хімічними речовинами в морському середовищі; досліджує екологічну роль струминних метанових газовиділень із дна Чорного моря. У колі його наукових інтересів – за-

стосування радіотрасерних методів для опису нестационарних геохімічних процесів у просторово-часових масштабах — від синоптичного до міжрічного і кліматичного з урахуванням впливу екологічного та біогеохімічного чинників.

Віктор Миколайович експериментально обґрунтував структуру камерних моделей, що відображають кінетичні закономірності мінерального і радіоізотопного обміну неживої та живої речовини в морському середовищі. На основі напівемпіричної теорії камерного моделювання вперше реалізовано балансовий принцип адекватного опису динаміки потоків радіоактивних та хімічних речовин між компонентами морських екосистем у масштабі часу перебігу сорбційних і метаболічних процесів з урахуванням трофічних взаємодій та біологічного продукування, а також на єдиній параметричній базі й за допомогою сучасних методів оцінювання балансу речовини та енергії в морських екосистемах. В.М. Єгоров сформулював теорію екологічної ємності морського середовища щодо забруднювальних речовин, яка ґрунтується на застосуванні теорії мінерального обміну та сорбційних взаємодій для математичної інтерпретації концепції В.І. Вернадського про єдність процесів відтворення живої речовини й умов її існування; довів, що наростання антропогенного забруднення водойм може призвести до зміни порядку метаболічних реакцій морських організмів із першого на нульовий рівень, а також до насичення сорбувальних поверхонь седиментів і донних осадів, в умовах яких система біогеохімічного самоочищення води втрачає стійкість; розробив методи нормування потоків антропогенного забруднення акваторій України за біогеохімічними критеріями в умовах реалізації концепції сталого розвитку; оцінив граничні потоки біогеохімічного самоочищення води низки акваторій Чорного

моря від радіонуклідів, важких металів і поліхлорбіфенілів.

Учений досліджував реакцію Чорного моря на радіоактивне забруднення внаслідок ядерної аварії на Чорнобильській АЕС. За результатами радіоекологічного моніторингу та за допомогою моделювання спрогнозовано масштаби тривалості радіаційного впливу й дозові навантаження радіонуклідів чорнобильського походження на морські організми. Розроблено радіотрасерні методи оцінювання інтенсивності вертикального водообміну та змішування річкової і морської води в Чорному морі за даними перенесення й міграції радіонуклідів чорнобильського походження. За результатами радіотрасерних спостережень і моделювання водного, сольового та радіотрасерного балансу оцінено інтенсивність великомасштабного водообміну в Чорному морі. Віктор Миколайович виявив струменеві метанові газовиділення з дна Чорного моря на глибинах від 18 до 2100 м, а також бактеріальні мати і коралоподібні утворення в місцях просочування метану з морського дна. Складено карту локалізації полів метанових газовиділень у Чорному морі; досліджено приуроченість сипів до профілю дна; оцінено розмірні спектри і потік струменів виділення газу з окремих полів; визначено вік карбонатів коралоподібних структур і досліджено низку ефектів середовищеутворювальної та екологічної ролі метанових газовиділень, зокрема оцінено вплив на парниковий ефект; виявлено сульфідні утворення в місцях струменевих метанових газовиділень, які свідчать про надходження сірководню в придонні шари Чорного моря в місцях просочування метану.

З-під пера В.М. Єгорова вийшло понад 250 праць. Він підготував п'ятьох кандидатів наук.

З 1970 р. Віктор Миколайович брав участь у більш ніж 30 рейсах на науково-

дослідних суднах у Чорному морі, Атлантичному, Тихому й Індійському океанах; виступав із науковими доповідями на 22 міжнародних конференціях у 10 країнах.

Ювіляр заслужив визнання вітчизняної і міжнародної наукової спільноти. Він член Міжнародного союзу радіоекологів, Українського ядерного товариства, Міжнародного товариства екоетики, спеціалізованих учених рад із захисту докторських та кан-

дидатських дисертацій при Інституті біології південних морів та Морському гідрофізичному інституті НАН України, входить до складу редколегії часопису «Морський екологічний журнал».

Наукова громадськість, колеги та друзі сердечно вітають Віктора Миколайовича з ювілеєм, зичать йому активного довголіття, творчої наснаги та нових професійних звершень.

70-річчя члена-кореспондента НАН України Р.І. КОСТИКА

26 травня виповнилося 70 років видатному вченому в галузі фізики Сонця та космічного приладобудування члену-кореспонденту НАН України Романові Івановичу Костику.

Р.І. Костик народився 1940 р. у с. Перечині на Закарпатті. З 1961 р. (після закінчення Ужгородського державного університету) працює в Головній астрономічній обсерваторії НАН України.

Основні наукові праці вченого присвячені геліосейсмології, вивченню фраунгоферового спектра Сонця та будови його атмосфери. Упродовж 1961–1967 рр. Роман Іванович розробив теорію впливу звукових хвиль, які поширюються в атмосфері Сонця, на профілі спектральних ліній; розв'язав обернену задачу теорії дифузії випромінювання; запропонував механізм утворення яскравої облямівки сонячних протуберанців на сонячному диску.

Протягом 1968–1979 рр. на одному з найкращих у світі спектральних телескопів — монохроматорі подвійної дифракції ГАО НАН України — Р.І. Костик провів унікаль-

ний цикл спостережень ліній поглинання в спектрі Сонця. На основі цих досліджень у 1980–1989 рр. він побудував нову тривимірну модель атмосфери Сонця. За її допомогою пояснено результати спостережень тонкої структури ліній поглинання в сонячному спектрі. Ця модель дала можливість передбачити наявність раніше невідомих особливостей поведінки спектральних ліній, що пізніше були відкриті в результаті нових спостережень.

Разом із професором Е.А. Гуртовенком учений розробив метод побудови узгоджених систем сил осциляторів, за допомогою якого визначив величини сил осциляторів близько 2000 ліній 49 хімічних елементів. Для такої кількості ліній це найточніша у світі система. Її широко використовують в усіх галузях астрофізики, де здійснюють кількісний аналіз спектра.

Протягом 1986–1991 рр. Роман Іванович був координатором сформованої за його ініціативою Всесоюдної програми «Варіації глобальних характеристик Сонця». Упродовж 1990–1999 рр. під керівництвом